

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ

Марина Штань
аспірант
кафедри фінансів
і банківської
справи
Національної
академії
управління

Maryna Shtan
postgraduate
Department
of finance and
banking
National Academy
of Management

INVESTMENT ACTIVITY STIMULATION USING SPECIAL TAX REGIMES

Стаття присвячена аналізу потенційних напрямів активізації інвестиційної діяльності. Розкрито особливості формування системи державного стимулювання інвестиційних процесів у національній економіці. Здійснено систематизацію видів вільних економічних зон. Проаналізовано перспективи формування офшорних зон в економіці України.

The emerging market economies feature is that in the process of internal restructuring they can make an accelerated transition to the most dynamic type of economic growth based on the latest technologies using the mechanisms of investment activity stimulation. In this aspect, the investment problem in such economies is not only relevant, but acquires strategic importance. Weighted investment policy can facilitate the restructuring of the economy, reduce unemployment, maintain or create a high-tech production and accelerate the process of integration into the world economy. However, in order to implement the dynamic development strategy it is necessary to mobilize all domestic sources of financing and to attract foreign capital using the state policy to encourage investments.

In the world of investments activity, both sides - the market and the state are closely linked, and therefore the optimal combination of strategically thought-out state regulation and market mechanisms of self-regulatory investment activity is important. Synthesis of state regulation and market mechanism can effectively solve the basic problems of investment stimulation in the national economy. Therefore, rises an important task of economic research to develop theoretical and methodological principles and practices, as well as the state regulation of investment activity methods to stimulate it in the specific conditions of formation and development in a particular country's economy.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, державне регулювання, спеціальні економічні зони, фінансова підтримка, податкове навантаження.

Keywords: investment activity, government regulation, special economic zones, financial support, the tax burden.

Постановка проблеми. Особливістю економік з ринками, що формуються, є те, що в процесі внутрішньої перебудови вони можуть, використовуючи механізми активізації

інвестиційної діяльності, зробити прискорений перехід до найбільш динамічного типу економічного зростання на основі новітніх технологій. У цьому аспекті проблема інвестицій

для таких економік є не просто актуальною, а набуває стратегічного значення. Виважена інвестиційна політика може полегшити структурну перебудову економіки, зменшити масштаби безробіття, зберегти або створити наукомісткі виробництва та прискорити процес інтеграції країни у світовий економічний простір. Проте, для реалізації стратегії динамічного розвитку необхідно мобілізувати всі внутрішні джерела фінансування та залучити іноземний капітал на основі виробленої державою політики стимулювання інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми активізації інвестиційної діяльності на основі використання спеціальних режимів оподаткування у національній економіці у своїх працях досліджували В. Геєць, Я. Базилюк, В. Бардась, В. Нгуєн, С. Леонов, С. Кравченко, А. Соколовська, В. Лук'янов, О. Молдован, Л. Примостка, Т. Майорова та інші дослідники. Однак до цього часу відсутні наукові праці, в яких належним чином висвітлювалися б теоретичні питання та практичні аспекти формування територій зі спеціальним режимом оподаткування в Україні.

Слід зазначити, що в інвестиційній діяльності обидві сторони – ринок і держава, тісно пов'язані й тому

важливим є оптимальне поєднання стратегічно продуманого державного регулювання та саморегулятивних ринкових механізмів активізації інвестиційної діяльності. Розумний синтез державного регулювання та ринкового механізму дозволяє ефективніше вирішувати основні інвестиційні проблеми. Тому важливим завданням економічної науки є розробка теоретико-методологічних основ і практичних методів, а також засобів державного регулювання інвестиційної діяльності в специфічних умовах формування і розвитку ринкової економіки конкретної країни.

Метою статті є аналіз особливостей державного стимулювання інвестиційної діяльності в економіці та розкриття місця і ролі спеціальних режимів оподаткування у цих процесах.

Виклад основного матеріалу. З огляду на існуючі суперечності між необхідністю формування фіскальної бази держави та важливістю стимулювання інвестиційного процесу в економіці необхідно продовжити активні наукові розвідки у царині пошуку ефективних моделей стимулювання національного інвестиційного процесу. У таблиці наведено напрями державного стимулювання інвестиційної діяльності.

Таблиця

Система державного стимулювання інвестиційної діяльності

Форми	Інструменти
Пільгова податкова політика	<ul style="list-style-type: none"> • Зниження податкових ставок • Застосування системи податків з диференціацією суб'єктів і об'єктів оподаткування • Інвестиційні податкові знижки • Зменшення ставки податків при реінвестуванні прибутку • Податкові кредити
Фінансова підтримка	<ul style="list-style-type: none"> • Пільгові та безпроцентні кредити • Інвестиційні гарантії • Надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій
Інфраструктурне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • Надання земельних ділянок у безкоштовне використання або продаж за пільговими цінами • Створення державних наукових установ для проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок • Організація фондів інвестиційного спрямування • Створення мережі консультаційних фірм
Стимулювання конкретних інвестиційних проектів	<ul style="list-style-type: none"> • Цільове фінансування виробництва ресурсоощадного обладнання • Фінансування НДДКР • Сприяння в проведенні техніко-економічного обґрунтування інвестиційних проектів • Державний лізинг

Джерело: Складено автором на основі: [2, С. 24; 7, С. 56-62].

Активізація економічної діяльності, зростання рівня іноземних інвестицій, транскордонне переміщення капіталів в прямій та опосередкованій формі створили об'єктивні економічні передумови до виникнення вільних економічних зон, в тому числі офшорних зон. Розуміння будь-якого економічного процесу відбувається в розрізі аналізу основних дефініцій [1, С. 112-116]. Сталий розвиток економічної системи забезпечується за рахунок використання диференційованої системи інструментів економічного розвитку. З середини ХХ століття внаслідок поглиблення інтеграційних процесів, світової глобалізації та інтернаціоналізації виробничих систем, посилення податкової конкуренції, нерівномірності розвитку економічних систем спостерігалось виникнення та розвиток нового інструменту реалізації стратегій економічного розвитку – офшорних зон.

У сучасних умовах вільні економічні зони є узагальненням територій та областей зі спрощеними економічними, митними, податковими та валютними процедурами, що мають на меті розвиток депресивних територій, усунення соціально-економічних диспропорцій, залучення іноземних інвестицій та стимулювання високотехнологічних процесів [3, С. 68-71].

За результатами узагальнення цільового спрямування визначено, що вільні економічні зони можна поділити на зони вільної торгівлі, експортно-виробничі зони, технополіси, технопарки, офшорні зони, еколого-економічні зони (рис.).

Поняття «офшор» виникло в 50-х роках ХХ століття як дефініція, що описує діяльність фінансових організацій, які реалізують транскордонне переміщення своєї діяльності та фінансових потоків до країн з оптимальним податковим навантаженням. Дані процеси характеризували регіональне та континентальне переміщення фінансових ресурсів для зниження неосновних витрат діяльності корпорацій за рахунок зниження розмірів сплати податків та платежів. При цьому офшорні зони розглядаються як частина вільних економічних зон, які за рахунок переваг міжнародної податкової конкуренції є інструментом забезпечення лібералізації зовнішньоторговельної діяльності та переміщення капіталів, залучення прямо або опосередковано іноземних інвестицій, активізації економічної системи загалом.

Потужними передумовами дифузії фінансових центрів та офшорних зон визначено не лише переваги в міжнародній податковій конкуренції,

Рис. Типи вільних економічних зон за цільовим спрямуванням

Джерело: складено автором самостійно.

але й пріоритетність щодо захисту банківської та комерційної таємниці, знижені вимоги щодо забезпечення позичальників при кредитуванні, лібералізаційні умови інвестування та зовнішньоекономічної торгівлі, спрощені процедури реєстрації та ведення бізнесу, відкриття банківських рахунків, проведення операцій на довірені особи, використання провідних методів та інструментів проведення фінансових операцій, в тому числі за рахунок віддаленого доступу тощо [4, С. 5-11].

У міжнародній практиці функціонування вільних економічних зон найбільшого поширення набули такі інструменти, як фінансові пільги, фіскальні пільги, адміністративні пільги, а також зовнішньоторговельні, митні та інвестиційні пільги. Так, зокрема, фінансові пільги стосуються зниження орендної плати за користування землею, природними ресурсами, адміністративними послугами, комунальними ресурсами, отримання бюджетних трансферів та субсидій стосовно окремих напрямків діяльності. Фіскальні пільги направлені на зниження ставок основних податків та зборів, зокрема податку на прибуток, податку на додану вартість, податку з доходів фізичних осіб, рентної плати за використання землі, надр та природних ресурсів, спрощення режиму ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і податкової звітності [9, С. 63-68].

Зовнішньоторговельні, митні та інвестиційні пільги стосуються пільг, що пов'язані з переміщенням товарів, робіт і послуг через державний кордон України, трансфер технологій і високотехнологічного обладнання, передавання ліцензій та дозволів на подібні високотехнологічні виробництва. Адміністративні пільги включають умови полегшення підприємницької діяльності за рахунок спрощення процедур оформлення бізнесу, отримання дозволів на ведення ліцензійних видів діяльності, будівництво, покращення умов кредитування тощо.

За сучасних умов високих політичних, економічних, територіальних ризиків інвестиційної привабливості

України актуалізуються питання залучення іноземних інвесторів та активізації галузево-ринкової кон'юнктури через впровадження на території України саме механізму офшорних зон. При цьому їх форма та прояв мають бути концептуально новими та суттєво відрізнятися від існуючих підходів до функціонування спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Можна розглядати перспективи створення офшорних зон на базі вже існуючих проектів в спеціальних економічних зонах (СЕЗ) та територіях пріоритетного розвитку (ТПР), що обумовлено такими факторами:

- високим рівнем промислового та інфраструктурного розвитку;

- наявністю досвіду організації інвестиційних проектів на даних територіях;

- наявністю конструктивного діалогу між місцевою владою та іноземними інвесторами;

- функціонуванням інвестиційного проекту в рамках сервісу «Єдиного інвестиційного вікна»;

- розвитком кадрового потенціалу на місцевому рівні та впровадженням розробок НДДКР у виробничий процес;

- отриманням додаткових конкурентних переваг промислового виробництва;

- реалізацією інформаційною взаємодії між органами влади та створенням позитивного інвестиційного іміджу як за рахунок використання вже існуючого досвіду, так і за рахунок надання суб'єктам спеціальних митних режимів та правил роботи, в тому числі в сфері оподаткування, обліку та звітності [5, С. 6-7].

Основні напрями активізації інвестиційної діяльності полягають у необхідності підвищення ефективності державного регулювання інвестиційної діяльності (децентралізації інвестиційного процесу); зміні співвідношення між бюджетним фінансуванням і бюджетним кредитуванням на користь останнього; посиленні державного контролю над цільовим використанням централізованих інвестицій; забезпеченні фінансування стратегічних

пріоритетних для розвитку галузей і виробництв; удосконаленні законодавства і формуванні гнучкої системи управління інвестиційним процесом; розвитку інноваційних форм бізнесу, спрямуванні фінансової системи на диверсифікацію та пошук нових ресурсів для інвестицій, стимулюванні зростання доходів населення і пошук засобів трансформації національних заощаджень в інвестиції, використанні широкого спектру засобів активізації притоку інвестицій (податкових стимулів, прискореної амортизації для підприємств, створення спеціальних економічних зон тощо).

Створення й розвиток СЕЗ є ефективним методом формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення національного та іноземного капіталу при реалізації стратегії «точок зростання». Для ефективної роботи СЕЗ і ТПР України необхідною є реалізація цілого ряду заходів, серед яких податкові стимули в межах зони мають обмежуватися звільненням від сплати ПДВ, акцизного збору, митних зборів; упорядкування розподілу функцій між органами, які відстежують діяльність СЕЗ; прийняті державні програми створення СЕЗ мають бути складовими активної регіональної політики.

За умов глобалізації світового господарства оптимальним варіантом для України є максимальна відкритість економіки для іноземного капіталу та збереження державного сектору в галузях, що мають стратегічне значення для забезпечення національної безпеки [6, С. 77-81; 10, С. 32-35]. Сучасний етап розвитку української економіки характеризується гострим дефіцитом фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів, що може бути вирішено за допомогою таких заходів, як:

а) розробка концептуальних засад державної політики залучення іноземних інвестицій;

б) формування системи ефективного правового забезпечення захисту іноземних інвестицій;

в) гарантії репатріації прибутків та вивезення вкладених раніше інвестицій;

г) формування системи інформаційного забезпечення та моніторингу інвестиційного клімату;

д) створення банку даних потенційних інвестиційних проектів;

е) визначення пріоритетів, квот та обмежень щодо залучення іноземних інвестицій;

є) надання державних гарантій щодо кредитування та участі нерезидентів в інвестуванні пріоритетних об'єктів [7, С. 258-268].

Таким чином, у межах формування вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку загрозу сталому інвестиційному клімату становлять ризики використання даних територій у процесах легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. Привабливість офшорних зон для проведення подібних сумнівних фінансових операцій визначено спрощеними процедурами ведення бізнесу та контролю за господарською діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геєць В. Модернізація в системі «суспільство – держава – економіка» / В. Геєць // Журнал європейської економіки. – 2014. – Том 13 (№2). – С. 111-124.

2. Нгуен В. Эффективное взаимодействие государства и предпринимательского сектора как фактор улучшения национального инвестиционного климата / В. Нгуен // Економічний часопис – ХХІ. – 2010. – № 5-6. – С. 24-27.

3. Володіна В. Ефективність функціонування ринку інноваційних ідей в національній економіці / В. Володіна, С. Єрохін // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №5. – С. 67-75.

4. Винслав Ю. Стратегическое макропланирование и национальная промышленная политика: содержателные ли официальные законопроектны? / Ю. Винслав // Российский экономический журнал. – 2014. – №3 – с. 3-22.

5. Бардась В. Як буде розвиватися інвестиційний клімат в Україні / В. Бардась // Економіст. – 2014. – №8. – С. 6-7.

6. Примостка Л. Роль банків у формуванні організованих заощаджень населення / Л. Примостка, В. Шевалдіна // Банківська справа. – 2013. – №11-12. – С. 76-85.

7. Лук'янов В. С. Сучасні фінансові ринки / В. С. Лук'янов. – К.: Знання, 2013. – 479 с.

8. Молдован О. Новий етап реформи системи державних фінансів України: ключові пріоритети та завдання / О. Молдован // Фінанси України. – 2014. – №8. – С. 57-69.

9. Соколовська А. Інструменти політики фіскальної консолідації та їх вплив на макроекономічні процеси / А. Соколовська, Л. Райнова // Фінанси України. – 2014. – №4. – С. 61-82.

10. Майорова Т. Підвищення ролі банківського інвестиційного кредиту в інноваційному розвитку економіки України / Т. Майорова, С. Урванцева // Вісник Національного банку України. – 2014. – №3. – С. 30-42.

REFERENCES

1. Heyets V. Modernizatsiya v systemi «suspilstvo – derzhava – ekonomika» [Modernization in system «society – the state – economy»] in Zhurnal yevropeyskoyi ekonomiky, 2014, V. 13 (№2), pp. 111-124.

2. Nhuen V. Їffektivnoe vzaymodeystvye hosudarstva y predprynymatelskoho sektora kak faktor uluchshenyya natsyonalnoho ynvestytsyonnoho klymata [Effective cooperation between the state and the business sector as a factor of improving the national investment climate] in Ekonomichnyy chasopys, 2010, № 5-6, pp. 24-27.

3. Volodina V.O., Yerokhin S.A. Efektyvnist funktsionuvannya rynku innovatsiynykh idey v natsionalniy ekonomitsi [Effectiveness of market innovative ideas in the national economy] in Aktualni problemy ekonomiky, 2014, №5, pp. 67-75.

4. Vynslav Y. Stratehycheskoe makroplanirovaniye y natsyonalnaya promyshlennaya polytyka: soderzhatelnye ly ofytsyalnye zakonoproekty? [Macrostrategic and national industrial policy: whether substantial formal bills?] in Rossyyskyy йkonomycheskyy zhurnal, 2014, №3, pp. 3-22.

5. Bardas V. Yak bude rozvyvatysya investytsiynyy klimat v Ukrayini [How will develop the investment climate in Ukraine] in Ekono mist, 2014, №8, pp. 6-7.

6. Prymostka L., Shevaldina V. Rol bankiv u formuvanni orhanizovanykh zaoshchadzhn naselennya [The role of banks in the formation of population's savings] in Bankivska sprava, 2013, №11-12, pp. 76-85.

7. Lukyanov V. Suchasni finansovi rynky [Modern financial markets] in Kiev: Znannya, 2013, 479 p.

8. Moldovan O. Novyy etap reformy systemy derzhavnykh finansiv Ukrayiny: klyuchovi priorytety ta zavdannya [The new stage of reform of public finances Ukraine: key priorities and objectives] in Finansy Ukrayiny, 2014, №8, p. 57-69.

9. Sokolovska A., Raynova L. Instrumenty polityky fiskalnoyi konsolidatsiyi ta yikh vplyv na makroekonomichni protsesy [The instruments of fiscal consolidation policy and their impact on macroeconomic processes] in Finansy Ukrayiny, 2014., №4, pp. 61-82.

10. Mayorova T., Urvantseva S. Pidvyshchennya roli bankivskoho investytsiynoho kredytu v innovatsiynomu rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Enhancing the role of bank investment loan in the innovation development of Ukraine] in Visnyk Natsionalnoho banku Ukrayiny, 2014, №3, pp. 30-42.